

บทที่ 2

หัวข้อเรื่อง

ปัจจุบันการใช้หัวข้อเรื่องมีความจำเป็นและมีความสำคัญมากขึ้นในการจัดเก็บและค้นคืนวัสดุห้องสมุด เพราะหัวข้อเรื่องจะเป็นจุดเข้าถึง (Access point) ของผู้ใช้ห้องสมุดในการค้นหาหนังสือ เอกสาร บทความวารสาร ฯลฯ ได้ดี (Anglo-American Cataloguing Rules 1988: 618) ถ้ามีหัวข้อเรื่องที่เป็นภาษาธรรมชาติใช้ได้ตรงกับสาระสำคัญของวัสดุห้องสมุด แต่ในการใช้หัวข้อเรื่องอย่างมีประสิทธิภาพนั้นบรรณารักษ์จะต้องรู้จักเป็นอย่างดีทั้ง

1. หนังสือหัวข้อเรื่องที่ใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน
 2. ผู้ใช้บริการ ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการทั่วไปหรือนักศึกษาระดับใด ฯลฯ
- ในรายละเอียดต่อไปนี้

1. หนังสือหัวข้อเรื่อง

ห้องสมุดต่างๆ โดยทั่วไป รวมทั้งห้องสมุดทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ ใช้หนังสือหัวข้อเรื่องทั้งภาษาต่างประเทศและภาษาไทย ดังต่อไปนี้

หนังสือหัวข้อเรื่องภาษาต่างประเทศ

หนังสือหัวข้อเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

เป็นหนังสือหัวข้อเรื่องที่พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในระหว่าง ค.ศ. 1909-1914 โดยใช้ชื่อเรื่องว่า "Subject Headings Used in the Dictionary Catalogues of the Library of Congress" ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 1919 มีการจัดพิมพ์

ภาคผนวก (Supplement) เพิ่มเติมหัวเรื่องใหม่ๆ ให้ทันสมัย ต่อมาหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ได้จัดพิมพ์หนังสือนี้อีกหลายครั้ง และในการพิมพ์ครั้งที่ 11 เมื่อ ค.ศ. 1975 ได้เปลี่ยนชื่อเรื่องเป็น "Library of Congress Subject Headings" (LCSH)

LCSH เป็นหนังสือหัวเรื่องที่มีหัวเรื่องละเอียดครอบคลุมความรู้ทุกสาขาวิชาซึ่งกำหนดขึ้นจากหนังสือและเอกสารที่มีอยู่ในหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน สำหรับฉบับพิมพ์ครั้งที่ 13 ค.ศ. 1990 อันเป็นฉบับพิมพ์ครั้งล่าสุดนั้น มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (LCSH 1990: ix - xiv)

1. การพิมพ์

หัวเรื่องจะพิมพ์ด้วยตัวหนา (Boldface type) มีรายละเอียดต่อไปนี้กำกับไว้ด้วยดังนี้

1.1 คำอธิบายการใช้หัวเรื่อง ซึ่งจะพิมพ์ด้วยตัวเอนอยู่ในวงเล็บ เช่น
Arcades (*May Subd Geog*)

Row houses (*May Subd Geog*)

หมายความว่า หัวเรื่องที่มีข้อความว่า (*May Subd Geog*) ตามหลังสามารถใช้หัวเรื่องย่อยแสดงเขตภูมิศาสตร์ตามหลังหัวเรื่องดังกล่าวได้

1.2 สัญลักษณ์ของการจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เช่น

Arches [NA 2880 (Architecture)]

Architecture libraries [Z 675.A 83]

หมายความว่า NA 2880 เป็นสัญลักษณ์ของการจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันที่ใช้กับหัวเรื่องคำว่า "Arches" ส่วน Z 675.A 83 เป็นสัญลักษณ์ของการจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันที่ใช้กับหัวเรื่องคำว่า "Architecture libraries"

1.3 การให้คำอธิบายหัวเรื่อง (Scope note) จะอยู่ในอีกย่อหน้าหนึ่งของหัวเรื่อง ให้ความหมายตลอดจนแนวทางในการประยุกต์ใช้หัวเรื่องนั้นๆ เช่น

Housing

Here are entered works on the social and economic aspects of housing. Works on the history and description of human shelters are entered under Dwellings (LCSH 1990: 1867)

1.4 การโยงข้อความ (Cross-reference) มีดังนี้

โยงข้อความจากคำที่ไม่ใช้เป็นหัวเรื่องไปยังคำที่กำหนดให้ใช้เป็นหัวเรื่อง โดยใช้คำสั่ง "USE" เช่น

Garden architecture

USE Garden structures

หมายความว่า ให้ใช้ Garden structures เป็นหัวเรื่อง ไม่ใช่ Garden architecture

และในทำนองเดียวกัน มีการโยงข้อความจากคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องว่า ให้แทนคำใด โดยใช้คำว่า "USE FOR" (UF) เช่น

Garden structures

UF Garden architecture

หมายความว่า ให้ใช้ Garden structures เป็นหัวเรื่องแทน Garden architecture

ส่วนในกรณีที่ต้องการให้มีการโยงข้อความเพิ่มเติมไปยังกลุ่มคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงกว่า จะใช้คำอธิบายว่า "SEE ALSO" (SA) เช่น

Shipbuilding

SA particular types of vessels

1.5 การอธิบายขอบเขตของหัวเรื่อง คือ การอธิบายถึงคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องได้แต่ใช้ในความหมายที่กว้างกว่า ใช้ตัวย่อว่า BT (Broader term) ส่วนคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องได้แต่ใช้ในความหมายที่แคบกว่า ใช้ตัวย่อว่า NT (Narrower term)

สำหรับหัวเรื่องอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกันใช้ RT (Related term)

ดังตัวอย่าง

Architectural rendering

BT Architectural drawing

RT Architecture - Sketch-books

NT Entourage (Architectural rendering)

หมายความว่า คำว่า Architectural rendering ใช้เป็นหัวเรื่องได้ คำว่า Architectural drawing ใช้เป็นหัวเรื่องได้แต่ใช้ในความหมายที่กว้างกว่า ส่วนคำว่า Architecture - Sketch-books เป็นหัวเรื่องที่มีความหมายใกล้เคียงกับหัวเรื่องคำว่า Architectural rendering สำหรับคำว่า Entourage สามารถใช้เป็นหัวเรื่องได้แต่ใช้ในความหมายที่แคบกว่า

2. ประเภทของหัวเรื่อง มี 2 ประเภท ดังนี้

2.1 หัวเรื่องใหญ่ คือ คำ กลุ่มคำ หรือวลีที่กำหนดให้ใช้ระบุเนื้อหาวัสดุทั้งหมด หัวเรื่องใหญ่สามารถใช้ตามลำพังได้ หรืออาจใช้โดยมีหัวเรื่องย่อยประกอบก็ได้ มีลักษณะทางภาษา ดังต่อไปนี้

2.1.1 หัวเรื่องที่เป็นคำคำเดียว (One-word heading) โดยทั่วไปมักเป็นคำนามทั้งที่เป็นเอกพจน์และพหูพจน์ เช่น Airports; Architecture; Bridges; Concrete; Shipbuilding

2.1.2 หัวเรื่องที่เป็นคำสองคำ (Two-word heading) ซึ่งได้แก่

2.1.2.1 หัวเรื่องที่เป็นคำคุณศัพท์ประกอบคำนาม

(an adjective and a noun) เช่น

Architectural rendering

Building sites

Interior landscaping

Landscape architectural drawing

2.1.2.2 หัวเรื่องที่มีการสลับที่คำ (Inverted heading)

โดยมีการย้ายที่คำที่ต้องการเน้นหนักมาเรียงไว้เป็นคำแรก เช่น

Architecture, Domestic

Bridges, Arched

Drawing, Australian

Portrait drawing, Italian

Temples, Buddhist

2.1.3 หัวเรื่องที่เป็นคำสองคำเชื่อมด้วยสันธาน "and" เพื่อแสดงว่าเป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องสองเรื่องสัมพันธ์กัน หรือเนื้อเรื่องสองเรื่องตรงข้ามกัน แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เช่น

Architecture and religion

Garden ornaments and furniture

Landscape architecture and energy conservation

2.1.4 หัวเรื่องที่มีคำอธิบายประกอบอยู่ในวงเล็บ (Qualifier) เพื่ออธิบายความหมายของคำนั้นให้ชัดเจน ในกรณีที่ใช้เป็นหัวเรื่องนั้นมีความหมายได้หลายอย่าง เช่น

Condominium (Housing) กับ Condominium (Real property)

Expressionism (Architecture) กับ Expressionism (Art)

2.2 หัวเรื่องย่อย ใช้ตามหลังหัวเรื่องใหญ่ ค้นด้วยเครื่องหมายยัติภังค์ (-) เพื่อขยายขอบเขตของหัวเรื่องให้กว้างขวางขึ้น หรือรวมแนวความคิดหลายแนวคิดเข้ากับหัวเรื่องใหญ่ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.2.1 หัวเรื่องย่อยที่ใช้อธิบายหัวข้อหรือรายละเอียดของหัวเรื่องใหญ่ (Topical subdivision) เช่น

Architecture - Sketch-books

House painting - Equipment and supplies -- Drawings

Interior decoration - Human factors

Landscape architecture - Study and teaching

Palaces - Conservation and restoration

2.2.2 หัวเรื่องย่อยระเบียบวิธีเขียน วิธีเสนอเนื้อเรื่อง

(Form subdivision) เช่น

- Abstracts
- Catalogs
- Handbooks, Manuals, etc.
- Periodicals
- Pictorial works

2.2.3 หัวเรื่องย่อยแบ่งยุคสมัยหรือลำดับเหตุการณ์หรือระยะเวลา

(Chronological subdivision) เช่น

Architecture, Modern - 20th century

Chinese, Art - To 221 B.C.

2.2.4 หัวเรื่องย่อยใช้ระบุเขตภูมิศาสตร์ (Geographic subdivision) หัวเรื่องที่สามารถใช้หัวเรื่องย่อยระบุเขตภูมิศาสตร์จะมีข้อความว่า

"(May Subd Geog)" กำกับไว้ด้วย เช่น

Construction industry (May Subd Geog)

- Finance

-- Law and legislation (May Subd Geog)

- Government policy (May Subd Geog)

เมื่อรวมค่าเข้าด้วยกันจะเป็นดังนี้

Construction industry - Italy

Construction industry - Finance -- Law and
legislation --- Italy

Construction industry - Government policy
-- Italy

หัวข้อเรื่องย่อยที่มีข้อความว่า "(Not Subd Geog)" แสดงว่า

หัวข้อเรื่องใหญ่และหัวข้อเรื่องย่อยนั้น ไม่สามารถระบุเขตภูมิศาสตร์ได้

2.2.5 หัวข้อเรื่องย่อยเพื่อการปรับใช้ (Free-floating subdivision)

เป็นชุดของหัวข้อเรื่องย่อยต่างๆ ดังกล่าวแล้ว จัดทำเป็นตัวอย่างไว้ให้ดูที่หัวข้อเรื่องใหญ่ (Pattern Heading) คำใดคำหนึ่งให้เป็นแบบแผนเพื่อนำไปปรับใช้กับหัวข้อเรื่องอื่นที่อยู่ในสาขาวิชาเดียวกันได้ เช่น

SUBJECT FIELD	CATEGORY	PATTERN HEADING(s)
Philosophy and religion	Philosophers	Thomas, Aquinas, Saint
	Founders of religions	Jesus Christ
	Theological topics	Salvation
History and geography	Rulers, statesmen, etc.	Lincoln; Washington; Napoleon I
Recreation	Sports	Soccer
Social Sciences	Individual schools	Harvard University
The arts	Music compositions	Operas
Science and technology	Organs and regions of the body	Heart; Foot

จากตัวอย่าง หากบรรณารักษ์ต้องการใช้หัวข้อเรื่องย่อยจำแนกรายละเอียดของ

หัวเรื่องใหญ่ "Fotball" ก็ควรถูกละเอียดของหัวเรื่องย่อยที่ต้องการนั้นโดยหาได้จาก ภาษิตหัวเรื่องใหญ่คำว่า "Soccer" (Wynar 1985: 479)

Sears List of Subject Headings

ในปี ค.ศ. 1923 Minnie Earl Sears ได้จัดพิมพ์ "List of Subject Headings for Small Libraries" ซึ่งเป็นคู่มือการให้หัวเรื่องสำหรับใช้ประโยชน์ในห้องสมุดขนาดเล็ก Sears ได้ยึดรูปแบบของหนังสือหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันไว้เป็นส่วนใหญ่ เพื่อที่ว่าเมื่อห้องสมุดได้ขยายปริมาณของวัสดุห้องสมุดเพิ่มมากขึ้นจะได้สามารถนำเอา LCSH มาใช้ร่วมกันได้ ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ 6 ในปี ค.ศ. 1950 Bertha M. Frick ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "Sears List of Subject Headings" และตัดข้อความที่ว่า "for Small Libraries" ออก ส่วนในการจัดพิมพ์ครั้งที่ 9 และ 10 มีการยกเลิกการให้เลขหมู่ทศนิยมของคำอธิบายนับในแต่ละหัวเรื่อง เนื่องจากทางผู้จัดพิมพ์เห็นว่าระบบการจัดหมู่ของคำอธิบายนี้แพร่หลายมาก แต่ก็มีคำวิจารณ์ว่า บางครั้งเลขหมู่ที่ให้ไว้ก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้และอาจทำให้เข้าใจผิดหรือไขว้เขวได้

ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ 13 (ค.ศ. 1986) นี้มีการคัดเลือกหัวเรื่องบางคำจากหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และจาก Hennepin Country Library Cataloguing Bulletin สำหรับฉบับพิมพ์ครั้งล่าสุดนี้มองค์ประกอบสำคัญดังนี้ (Sears 1986: xi-xl)

1. การพิมพ์

หัวเรื่องจะพิมพ์ด้วยตัวอักษร มีรายละเอียดต่อไปนี้อยู่กับไว้ด้วย ดังนี้

1.1 สัญลักษณ์ของการจัดหมู่ระบบทศนิยมของคำอธิบาย เช่น

Gardens, Miniature 635.9

Plants in art 704.9

1.2 คำอธิบายหัวเรื่อง จะอยู่ในอีกย่อหน้าหนึ่งของหัวเรื่อง โดยอธิบายถึง

หัวเรื่องที่สัมพันธ์กัน แต่มีความหมายแตกต่างกัน เช่น

Ceramics 666

Use for materials on the technology of fired earth products or clay products intended for industrial use. Earthenware, chinaware, and porcelain are entered under Pottery and Porcelain (Sears 1986: 104)

1.3 การโยงข้อความ มีดังนี้

โยงข้อความจากหัวเรื่องที่ไม่ใช่ไปยังหัวเรื่องที่ใช้ได้ โดยใช้คำสิ่ง

"See" เช่น

Colour see Color

Design, Architectural see Architecture - Designs and plans

หมายความว่า คำที่สามารถใช้เป็นหัวเรื่องได้ คือ คำว่า "Color" และคำว่า "Architecture - Designs and plans" ส่วนคำอื่นเป็นหัวเรื่องที่ไม่ใช่ ส่วนในการโยงข้อความจากหัวเรื่องที่มีความหมายกว้างกว่าไปยังหัวเรื่องที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงกว่า หรือเป็นหัวเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกันใช้คำว่า "See also" เช่น

Apartment houses see also Condominiums

Science see also Mathematics

สำหรับคำสิ่ง "See also" นี้จะใช้ในการโยงข้อความไปยังหัวเรื่อง ที่เฉพาะเจาะจงเพิ่มเติมจากรายการหัวเรื่องซึ่งมิได้ระบุไว้ในรายการหัวเรื่อง หัวเรื่องที่เป็น ชื่อเฉพาะต่างๆ เช่น ชื่อบุคคล สถานที่ สันนิษฐาน ฯลฯ ตลอดจนหัวเรื่องที่เป็นคำนาม ที่ทั่วไปที่ไม่ได้ปรากฏในหนังสือหัวเรื่องเล่มนี้ บรรณารักษ์สามารถเพิ่มเติมหัวเรื่องดังกล่าวขึ้นใช้เองได้ โดยดูจากคำอธิบายที่ระบุไว้ท้ายหัวเรื่องหลังคำสิ่ง "See also" เช่น

Flowers

See also

Annuals (Plants)

Perennials

Fertilization of plants Plants
 Flower arrangement State flowers
 Flower painting and Window gardening
 illustration
 also names of flowers, e.g. Roses; etc.

2. ประเภทของหัวเรื่อง มี 2 ประเภท ดังนี้

2.1 หัวเรื่องใหญ่ มีลักษณะทางภาษา ดังต่อไปนี้

2.1.1 คำนามเดี่ยว (Single noun) ทั้งที่เป็นเอกพจน์และพหูพจน์
 เช่น Building; Elevator; Monuments; Skycrapers; Theatres หากคำใดมีความหมายได้หลายอย่างจะมีคำอธิบายประกอบอยู่ในวงเล็บด้วย เช่น Masks (Facial) กับ Masks (Plays) และ Masks (Sculpture)

2.1.2 คำผสม (Compound heading) ประกอบด้วย คำนาม 2 คำ เชื่อมด้วยสันธาน "and" เพื่อแสดงความสัมพันธ์กัน เช่น
 Cities and towns
 Shades and shadows
 Strains and stresses

หรือแสดงถึงความเกี่ยวข้องกันในระหว่างสองสาขาวิชาที่แตกต่างกัน
 เช่น
 Religion and science
 Television and children
 War and civilization

2.1.3 คำนามที่มีคุณศัพท์ขยาย (Adjective with noun)

เช่น
 Decorative art

Naval architecture

ในกรณีที่ต้องการเน้นค่านามจะมีการกลับรูปคำ (inverted)

เช่น

Anatomy, Artistic

Concrete, Reinforced

Structures, Theory of

2.1.4 หัวข้อที่เป็นวลี (Phrase heading) ประกอบด้วยคำ

2-3 คำ ซึ่งมีคำบุพบทหรือสันธานเชื่อม เช่น

Information storage and retrieval systems

Plants in art

Strength of materials

2.2 หัวข้อย่อย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

2.2.1 หัวข้อย่อยแสดงวิถีเขียน เช่น

- Gazetteers

- Maps

- Pictorial works

- Portraits

2.2.2 หัวข้อย่อยระบุเนื้อหาของเรื่อง เช่น

Building - Contracts and Specifications

Houses - Remodeling

Mathematics - Study and Teaching

2.2.3 หัวข้อย่อยเฉพาะวิชา เช่น

Aeronautics - Research

Education - History

Religion - Philosophy

2.2.4 หัวเรื่องย่อยแสดงลำดับเหตุการณ์และยุคสมัย เช่น

Architecture, Modern - 1600-1799 (17th and
18th centuries

United States - History-1945-1953

2.2.5 หัวเรื่องกฤตญา (Key heading) หัวเรื่องที่เป็นชื่อที่สำคัญที่
เป็นที่รู้จักกันดีจะถูกจัดเข้าไว้เป็นประเภท เพื่อเป็นตัวอย่งนำทางในการใช้หัวเรื่องย่อยภายใต้
หัวเรื่องใหญ่ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกันนั้น เช่น

Places :

United States; Ohio; Chicago (Ill.) (to
illustrate subdivisions under geographic
names, except for historical periods)

Languages and Literature :

English language (to illustrate subdivisions
which may be used with any language)

หมายความว่า หากต้องการให้รายละเอียดของหัวเรื่องเกี่ยวกับ
ประเทศใดก็ให้ไปอยู่ที่หัวเรื่อง "United States" ซึ่งภายใต้หัวเรื่องใหญ่นี้จะ
ให้หัวเรื่องย่อยที่เป็นที่ต้องการได้

และในทำนองเดียวกัน หากต้องการให้รายละเอียดของ
หัวเรื่องเกี่ยวกับภาษาใดก็ให้ไปอยู่ที่หัวเรื่อง "English language" ซึ่งภายใต้หัวเรื่องใหญ่
นี้จะให้หัวเรื่องย่อยที่เป็นที่ต้องการได้

2.2.6 รายชื่อหัวเรื่องย่อย (List of Commonly Used
Subdivisions) เป็นรายการหัวเรื่องย่อยที่นอกเหนือไปจากหัวเรื่องย่อยเพื่อการปรับใช้ที่ระบุ
ไว้ในหัวเรื่องกฤตญา หัวเรื่องย่อยในรายชื่อนี้สามารถนำไปใช้กับหัวเรื่องอื่นๆ ได้ตาม

ความเหมาะสม เช่น

- Analysis
- Buildings
- Industrial application
- Prices
- Toxicology
- Yearbooks

หนังสือหัวเรื่องภาษาไทย

หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

มีการจัดพิมพ์มาแล้ว 5 ครั้งด้วยกัน โดยพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2513 และครั้งล่าสุด ซึ่งเป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่ห้าในพ.ศ. 2530 ได้เพิ่มเติมลักษณะใหม่ๆ เข้าไป ซึ่งได้แก่ หัวเรื่องและรายการโยงที่ได้เพิ่มเติมขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของวิชาการใหม่ๆ มีการแก้ไขปรับปรุงหัวเรื่องเดิมและรายการโยงบางรายการให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระสำคัญของเรื่อง ตลอดจนปรับปรุงการใช้ภาษาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น นับเป็นหนังสือหัวเรื่องที่ได้รวบรวมหัวเรื่องไว้อย่างกว้างขวาง ให้ได้ทั้งห้องสมุดขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่มีหนังสือต่างๆ ไป ไม่ได้เน้นสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ สำหรับฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นฉบับพิมพ์ครั้งล่าสุดนี้ มีองค์ประกอบดังนี้ (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 2530: (4)-(5))

1. การพิมพ์

หัวเรื่องพิมพ์ด้วยตัวฝรั่งเศษขนาด 19 พอยต์ มีรายละเอียดต่อไปนี้กำกับไว้ด้วย

ดังนี้

1.1 คำอธิบายการใช้หัวเรื่อง

1.1.1 ข้อความที่ว่า "แบ่งได้ตามประเทศ" หมายความว่า ใช้ชื่อ

ประเทศตามหลังหัวเรื่องนั้นๆ ได้โดยตรง ตัวอย่าง การศึกษา-ไทย เป็นต้น

1.1.2 ข้อความที่ว่า "ใช้เป็นหัวเรื่องย่อยตามหลังชื่อประเทศ ชื่อเมือง" หมายความว่า ให้ใช้หัวเรื่องนั้นๆ ตามหลังชื่อประเทศ และชื่อเมืองได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม ตัวอย่างเช่น ไทย - ภาวะสังคม

เชียงใหม่ - ภาวะสังคม เป็นต้น

1.2 สัญลักษณ์การจัดหมู่ เป็นเลขหมู่ระบบทศนิยมของคิวอัลบั้มย่อซึ่งเป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 10 เลขหมู่ที่กำกับหัวเรื่องนั้นมีทั้งเลขหมู่ใหญ่ใช้สำหรับเนื้อเรื่องทั่วไป และเลขหมู่ที่เฉพาะเจาะจง บางหัวเรื่องก็มีหลายเลขหมู่ แต่ละเลขหมู่แสดงเนื้อเรื่องของหนังสือในแง่มุมที่แตกต่างกันไป ดังนั้นก่อนใช้เลขหมู่ดังกล่าว จำเป็นต้องตรวจสอบกับเลขหมู่ในเล่มเสียก่อน เช่น

ศิลปกรรม 700

ศิลปกรรมพุทธศาสนา 704.948

ศิลป์ 920 ; 927

1.3 การให้คำอธิบายหัวเรื่อง จะอยู่ในอีกย่อหน้าหนึ่งของหัวเรื่องให้ความหมายตลอดจนแนวทางในการประยุกต์ใช้หัวเรื่องนั้นๆ เช่น

นก

ใช้กับเรื่องราวทั่วไปเกี่ยวกับนก หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับนกหลายชนิดรวมทั้งการเลี้ยง

นกด้วย ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับนกชนิดใดชนิดหนึ่งให้ใช้ชื่อนกเป็นหัวเรื่อง เช่น

นกกระต๊อ, นกเขา ฯลฯ (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 2530: 124)

1.4 การโยงข้อความ มีดังนี้

การโยงข้อความจากคำที่ไม่ใช้เป็นหัวเรื่องไปยังคำที่กำหนดให้ใช้เป็น

หัวเรื่อง โดยใช้คำสั่ง "ดูที่" เช่น

ศิลปการตกแต่ง ดูที่ มัณฑนศิลป์

หมายความว่า ให้ใช้ "มัณฑนศิลป์" เป็นหัวเรื่อง ไม่ใช่ศิลปการตกแต่ง

ในกรณีที่หัวข้อเรื่องมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน หรือหัวข้อเรื่องใดกว้างเกินไป สำหรับหนังสือในเรื่องที่คล้ายคลึงกัน จะมีคำว่า "ดูเพิ่มเติม" พร้อมทั้งให้หัวข้ออื่นๆ เรียงลำดับไว้ เพื่อให้บรรณารักษ์ได้พิจารณาเลือกใช้ให้ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ เช่น

ศิลปภาพพิมพ์ ดูเพิ่มเติม ภาพพิมพ์

ศิลปหัตถกรรม ดูเพิ่มเติม หัตถศึกษา

เครื่องหมาย x อยู่หน้าคำใด คำนั้นไม่ใช่คำที่กำหนดเป็นหัวข้อเรื่องแต่เป็น

เพียงคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำที่กำหนดให้เป็นหัวข้อเรื่อง เช่น

จราจรเครื่องบิน

x สลัดอากาศ

ภาษาถิ่น

x ภาษาท้องถิ่น

เครื่องหมาย xx อยู่หน้าคำใด แสดงว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน

และให้ดูเพิ่มเติมที่คำนั้นๆ เพื่อให้พิจารณาเนื้อเรื่องของหนังสือให้ตรงตามที่ต้องการด้วย เช่น

เจ้าเมือง

xx ผู้ว่าราชการจังหวัด

ปริญญาบัตร

xx วุฒิปัตร

ประเภทของหัวข้อเรื่อง มี 2 ประเภท ดังนี้

1. หัวข้อเรื่องใหญ่ ได้แก่ หัวข้อที่กำหนดขึ้นใช้แทนเนื้อเรื่องของสิ่งพิมพ์หรือวัสดุ การศึกษาอื่นๆ อย่างกว้างๆ หรือเฉพาะเรื่อง หัวข้อประเภทนี้ใช้ตามลำพังได้ทุกหัวข้อ หรืออาจใช้ประกอบหัวข้อย่อย โดยให้หัวข้อย่อยตามหลัง มีเครื่องหมายยัติภังค์คั่นกลาง มีลักษณะทางภาษาของคำที่ใช้เป็นหัวข้อเรื่อง ดังนี้

1.1 คำนามที่เป็นคำเดี่ยว เช่น กระจงไหม; เจดีย์; ท่าอากาศยาน;

ที่อยู่อาศัย; บ้าน; ปุชนิยสถาน

1.2 คำนามสองคำขึ้นไปเชื่อมด้วยสันธาน "กับ, และ" หัวเรื่องประเภทนี้ใช้กับหนังสือที่มีเนื้อเรื่องสองเรื่องสัมพันธ์กัน หรือเนื้อเรื่องสองเรื่องตรงข้ามกันแต่เขียนให้สัมพันธ์กันหรือเกี่ยวข้อกัน ถ้าเนื้อเรื่องของหนังสือเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันให้ใช้คำว่า "และ" เชื่อม เช่น

การเขียนแบบและการออกแบบ

วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง

แต่ถ้าเนื้อเรื่องของหนังสือเป็นเรื่องตรงข้ามกันให้ใช้คำว่า "กับ"

เชื่อม เช่น

กรรมกับชีวิตประจำวัน

มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ศิลปะกับอุตสาหกรรม

1.3 กลุ่มคำ ประกอบด้วยคำหลายคำเรียงเรียงเป็นข้อความที่ได้ใจความ เช่น

การเขียนรูปแบบเรขาคณิต

เงินในประเทศไทย

ประเทศที่กำลังพัฒนา

สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

สินเชื่อเพื่อการเกษตร

1.4 กลุ่มคำอย่างในข้อ 3 แต่เมื่อนำมาทำเป็นหัวเรื่องแล้วไม่ได้เรียงถ้อยคำตามนั้น หากย้ายที่คำซึ่งประสงค์จะเน้นหนักมาเรียงไว้เป็นคำแรก หัวเรื่องประเภทนี้ดัดแปลงขึ้นเพื่อสะดวกในการเรียงบัตรและจัดลำดับเนื้อเรื่องอย่างเดียวกัน หรือเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันไว้ด้วยกันเพื่อหลีกเลี่ยงคำที่ซ้ำๆ กันไม่ให้มาเรียงอยู่ด้วยกันมากนักเป็นการเสียเวลาค้นหา จึงย้ายคำซึ่งอยู่ข้างหน้ากลับไปไว้ข้างหลังคำที่บอกเนื้อเรื่องโดยตรง คำดังกล่าวนี้ส่วนมากมักเป็น

คำที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า "การ" ที่ใช้นำหน้าคำกริยาให้เป็นคำนาม การกลับคำในที่นี้ใช้เครื่องหมาย
จุดภาคคั่นระหว่างคำที่กลับ เช่น

การใช้ที่ดิน	เป็น	ที่ดิน, การใช้
การกระจายรายได้	เป็น	รายได้, การกระจาย
การวินิจฉัยโรค	เป็น	โรค, การวินิจฉัย
การปฏิรูปสังคม	เป็น	สังคม, การปฏิรูป

1.5 หัวข้อเรื่องที่มีคำอธิบายประกอบ คำอธิบายประกอบนี้เป็นคำที่อยู่ในวงเล็บ
ข้างขึ้นเพราะ คำหรือวลีที่กำหนดขึ้นเป็นหัวข้อเรื่องนั้นมีความหมายได้หลายอย่าง เช่น กระท่อม
อาจหมายถึง ที่อยู่อาศัยหรือหมายถึงพืชก็ได้ ดังนั้นเมื่อจะใช้คำว่า กระท่อมเป็นหัวข้อเรื่องที่
เกี่ยวกับพืช ก็ใช้คำว่าพืชซึ่งอยู่ในวงเล็บเดิมเข้าไปเป็น กระท่อม (พืช) เป็นต้น

2. หัวข้อเรื่องย่อย ใช้ตามหลังหัวข้อเรื่องใหญ่ โดยมีเครื่องหมายยัติภังค์คั่นกลาง
หัวข้อเรื่องย่อย แบ่งออกได้หลายประเภท ดังนี้

2.1 หัวข้อเรื่องย่อยแสดงวิธีเขียนหรือรูปแบบอื่นๆ ของเนื้อเรื่อง เช่น

วิทยาศาสตร์ - ประวัติ

ศาสนา - พจนานุกรม

2.2 หัวข้อเรื่องย่อยแสดงท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ ประเทศ รัฐ เมือง ลักษณะ

ภูมิประเทศต่างๆ ฯลฯ เช่น

การร่ำ - ไทย

การศึกษา - สหรัฐอเมริกา

2.3 หัวข้อเรื่องย่อยแสดงยุคสมัยหรือลำดับเหตุการณ์ เช่น

ไทย - ประวัติศาสตร์ - สมัยแรกเริ่มก่อน พ.ศ. 1800

กฎหมาย - ไทย - กรุงเทพฯ

กฎหมาย - ไทย - กรุงเทพฯ

2.4 หัวเรื่องย่อยแสดงแง่มุมต่างๆ เฉพาะด้าน เช่น

น้ำ - การทำให้บริสุทธิ์

เลือกตั้ง - การออกเสียง

หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เป็นบัญชีหัวเรื่องที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดทำเพิ่มเติมขึ้นใช้เองจัดพิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2509 เป็นฉบับพิมพ์โรเนียวออกเผยแพร่ใช้ชื่อว่า "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย" ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยและในการจัดพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2521 ทองหยอด ประทุมวงศ์ ได้นำมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งและเปลี่ยนชื่อเป็นดังเช่นปัจจุบันนี้ สำหรับบัญชีรายชื่อหัวเรื่องนี้ได้รวบรวมจากหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และส่วนหนึ่งได้คัดแปลงหัวเรื่องต่างๆ จาก Library of Congress Subject Headings ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 8 และจาก Library Literature ในการจัดทำหนังสือหัวเรื่องเล่มนี้ขึ้นใช้ ผู้จัดทำมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (ทองหยอด ประทุมวงศ์ 2521: ก)

1. เพื่อให้เป็นคู่มือในการกำหนดหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหัวเรื่องสำหรับครุชนิเวศน์วารสารและหนังสือพิมพ์ ครุชนิเวศน์รายกิจจานุเบกษาและบรรณานุกรมสำหรับบรรณารักษ์ฝ่ายวารสาร ฝ่ายเอกสาร และฝ่ายบริการช่วยการค้นคว้าและวิจัยของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. เพื่อให้เป็นหนังสือตำราประกอบการศึกษาและการสอนของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. เพื่อให้เป็นคู่มือประกอบการกำหนดหัวเรื่องหนังสือภาษาไทยสำหรับห้องสมุดทุกประเภท นอกเหนือจากสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. เพื่อให้ประโยชน์ในการศึกษาวิชาการจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือของนิสิต

นักศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในสถาบันอื่นๆ

5. เพื่อสนองความต้องการของเพื่อนบรรณารักษ์ที่ได้เรียกร้องให้จัดทำหนังสือหัวเรื่อง
ขึ้น เพื่อช่วยขจัดปัญหาความขาดแคลนหนังสือทำนองนี้ให้บรรเทาเบาบางลงบ้าง
สำหรับฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นฉบับพิมพ์ครั้งล่าสุดนี้มีองค์ประกอบสำคัญ
ดังนี้

1. การพิมพ์

หัวเรื่องจะพิมพ์ด้วยตัวดำ (ตัวพิมพ์เศษขนาด 19 พอยท์ครั้ง เบอร์ 1)

มีรายละเอียดต่อไปนี้อย่างไว้ด้วย ดังนี้

1.1 คำอธิบายการใช้หัวเรื่อง

หัวเรื่องใดที่มีคำอธิบายว่า แบ่งได้ตามประเทศ ให้ใช้ชื่อประเทศตามหลัง
หัวเรื่องนั้นๆ ได้โดยมีเครื่องหมายยึดบังคับ ตัวอย่างเช่น

กฎหมาย แบ่งได้ตามประเทศ

หมายความว่า หัวเรื่องกฎหมายนี้แบ่งได้ตามประเทศ ถ้าเป็นกฎหมาย
ของไทยก็ใช้หัวเรื่องดังนี้ กฎหมาย - ไทย

1.2 เลขหมู่

เลขหมู่ที่กำกับหลังหัวเรื่องนั้นมี 2 ระบบ เลขหมู่ในวงเล็บเป็นเลขหมู่
ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เลขหมู่นอกวงเล็บเป็นเลขหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้ฉบับย่อ พิมพ์ครั้งที่ 10
สำหรับเลขหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันอาจมีทั้งเลขหมู่อย่างกว้างๆ หรือเลขหมู่เฉพาะ หรือ
เลขหมู่ของประเทศไทยอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน ผู้ใช้ต้องการตรวจสอบกับตาราง
เลขหมู่แต่ละหมวดทุกครั้งที่ต้องการกำหนดเลขหมู่เพื่อให้ได้เลขหมู่ที่ต้องการตามความเหมาะสม เช่น

พระราชวัง (NA 7710 - 7786; NA 1521); 728.8

สถาปัตยกรรมศาสตร์ (NA 4510 - -6113); 726

1.3 การให้คำอธิบายหัวเรื่อง จะอยู่ในอีกย่อหน้าหนึ่งของหัวเรื่องให้ความหมาย
ตลอดจนแนวทางในการประยุกต์ใช้หัวเรื่องนั้นๆ เช่น

ผลไม้

ใช้กับเรื่องราวที่เกี่ยวกับผลไม้โดยทั่วไป รวมทั้งการปลูกผลไม้ การค้าผลไม้ ถ้าเป็นเรื่องราวของผลไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งควรใช้ชื่อผลไม้ นั้นๆ ตามหลังหัวเรื่อง เพื่อให้ผลไม้ทุกชนิดอยู่รวมกัน สะดวกแก่การค้นหา ตัวอย่าง ผลไม้ - มะม่วง; ผลไม้ - ลำไย ฯลฯ เป็นต้น (ทองหยอด ประถมวงศ์ 2521: 147)

1.4 การโยงข้อความ มีดังนี้

การใช้ "คู่ที่" หมายถึง เป็นการโยงจากคำหรือวลีที่ไม่ใช่เป็นหัวเรื่อง ไปยังคำหรือวลีที่ใช้เป็นหัวเรื่อง เช่น

ปริมาณกรรม	คู่ที่	ประติมากรรม
ไม้	คู่ที่	ไม้ไม้

หมายความว่า คำที่ใช้เป็นหัวเรื่องคือ "ปริมาณกรรม" และ "ไม้ไม้" ส่วนคำหรือวลีที่อยู่หลัง "คู่เพิ่มเติม" ใช้เป็นหัวเรื่องได้ทุกคำเพราะเป็นหัวเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน แต่เป็นหัวเรื่องที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงกว่าหัวเรื่องนั้นๆ เช่น

การก่อสร้าง	คู่เพิ่มเติม	บ้าน; อาคารและการก่อสร้าง
ส่วนราชการ	คู่เพิ่มเติม	การจัดส่วนราชการ

การใช้เครื่องหมาย x หมายความว่า คำหรือวลีที่อยู่หลังเครื่องหมาย x เป็นคำหรือวลีที่มีความหมายอย่างเดียวกับคำที่ใช้เป็นหัวเรื่อง แต่ไม่ได้รับการเลือกให้เป็นหัวเรื่อง เช่น

- นักกฎหมาย
- x นักนิติศาสตร์
- วิปัสสนา
- x การนั่งทางใน

หมายความว่า คำที่ใช้เป็นหัวเรื่องคือ "นักกฎหมาย" และ "วิปัสสนา"

การใช้เครื่องหมาย xx หมายความว่า คำหรือวลีที่อยู่หลังเครื่องหมาย xx ใช้เป็นหัวเรื่องได้ แต่เป็นหัวเรื่องที่มีความหมายสัมพันธ์กัน ควรทำรายการโยงหรือบัตรโยง "ดูเพิ่มเติม" ด้วย เช่น

การศึกษาบังคับ

xx การศึกษาประชาบาล

ให้ทำรายการโยงด้วย ดังนี้

การศึกษาบังคับ ดูเพิ่มเติม การศึกษาประชาบาล

การศึกษาประชาบาล ดูเพิ่มเติม การศึกษาบังคับ

2. ประเภทของหัวเรื่อง มี 2 ประเภท ดังนี้

2.1 หัวเรื่องใหญ่ หรือหัวเรื่องเฉพาะ ได้แก่ หัวเรื่องที่กำหนดขึ้นใช้แทน เนื้อเรื่องของสิ่งพิมพ์หรือวัสดุการศึกษาอื่นๆ อย่างกว้างๆ หรือเฉพาะเรื่อง หัวเรื่องประเภทนี้ ใช้ตามลำพังได้ทุกหัวเรื่อง หรืออาจใช้ประกอบกับหัวเรื่องย่อย โดยใช้หัวเรื่องย่อยตามหลัง มีลักษณะทางภาษา ดังนี้

2.1.1 คำนามที่เป็นคำๆ เดี่ยว

2.1.1.1 คำนามที่กำหนดขึ้นใช้แทนเนื้อเรื่องเกี่ยวกับวิชาการต่างๆ เช่น การศึกษา ประวัติศาสตร์ พุทธศาสนา

2.1.1.2 คำนามที่กำหนดขึ้นใช้เรียกชื่อ सामानยนามต่างๆ เช่น ช้าง ดอกไม้ ถนน สะพาน

2.1.2 คำผสม ได้แก่ คำนามตั้งแต่สองคำขึ้นไปเชื่อมด้วย คำว่า "และ" กับคำว่า "กับ"

2.1.2.1 คำนามที่เชื่อมด้วยคำว่า "และ" ใช้เป็นหัวเรื่องสำหรับหนังสือที่มีสองเนื้อเรื่องซึ่งสัมพันธ์กันจนไม่ควรจะแยกออกเป็นสองหัวเรื่อง เช่น

จิตใจและร่างกาย

ป่าไม้และการทำป่าไม้

มารดาและทารก

2.1.2.2 คำนามที่เชื่อมด้วยคำว่า "กับ" ใช้เป็นหัวเรื่อง สำหรับหนังสือที่มีสองเนื้อเรื่อง แต่เนื้อเรื่องทั้งสองนั้นไม่สัมพันธ์กัน คือเป็นเนื้อเรื่องที่มีความแตกต่างกันหรือตรงข้ามกัน แต่นำมาเขียนให้สัมพันธ์กันหรือเขียนเปรียบเทียบกับกัน เช่น

เกษตรกรรมกับรัฐ

บ้านกับโรงเรียน

ศาสนากับวิทยาศาสตร์

2.1.3 วลีหรือกลุ่มคำที่มีใจความสมบูรณ์ เช่น

งบประมาณในด้านธุรกิจ

เงินสวัสดิการข้าราชการ

ปัญหาตะวันออกไกล

2.1.4 วลีหรือกลุ่มคำที่มีการเรียงลำดับใหม่โดยใช้จุดภาคคั่น เช่น

ดอกไม้, การจัด

ทนาย, การตั้ง

อาหาร, การปรุง

2.1.5 หัวเรื่องที่มีคำอธิบายอยู่ในวงเล็บ เช่น

ก๊าซ (ท่อไอเสีย)

การกุศล (กองทุน)

การจัดการ (ห้องสมุด)

2.2 หัวเรื่องย่อย เป็นหัวเรื่องที่กำหนดขึ้นใช้ตามหลังหัวเรื่องใหญ่หรือ หัวเรื่องเฉพาะเพื่อกำหนดขอบเขตหรือความหมายของหัวเรื่องใหญ่ให้เฉพาะเจาะจงลงไป โดยมีเครื่องหมายคั่นกลาง หัวเรื่องย่อยแบ่งออกได้หลายประเภท ดังนี้

2.2.1 หัวเรื่องย่อยแสดงวิธีเขียน หรือแสดงรูปแบบอื่นๆ ของ เนื้อเรื่อง เช่น

- พจนานุกรม
- วารสาร
- สถิติ

2.2.2 หัวเรื่องย่อยแสดงท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ ประเทศ รัฐ เมือง และลักษณะภูมิประเทศต่างๆ โดยจะมีคำอธิบายประกอบที่หัวเรื่องว่า แบ่งได้ตามประเทศ เช่น

ศาล แบ่งได้ตามประเทศ

หมายความว่า ให้ใช้ชื่อประเทศตามหลังหัวเรื่องคำว่า ศาลได้

เช่น ศาล - ไทย; ศาล - อังกฤษ

2.2.3 หัวเรื่องย่อยแสดงยุคสมัยหรือลำดับเหตุการณ์ เช่น

ไทย - ประวัติศาสตร์ - กรุงรัตนโกสินทร์ - รัชกาลที่ 5

ประวัติศาสตร์ - ศตวรรษที่ 20

2.2.4 หัวเรื่องย่อยแสดงแง่มุมต่างๆ เฉพาะด้าน โดยให้หัวเรื่องย่อยดังกล่าวตามหลังชื่อภูมิภาค ประเทศ รัฐ เมือง เช่น

ไทย - ภาวะสังคม

เชียงใหม่ - เจดีย์

หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย

จัดทำโดยคณะกรรมการกลุ่มวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีการจัดพิมพ์มาแล้ว 2 ครั้ง พิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2528 และพิมพ์ครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2532 เป็นการรวบรวมหัวเรื่องที่ใช้อยู่ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้หัวเรื่องเป็นมาตรฐานเดียวกันอันจะช่วยให้ความร่วมมือในระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้ทางคณะผู้จัดทำได้ร่วมกันพิจารณากำหนดคำขึ้นใช้เป็นหัวเรื่องเพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อวิชาการและเรื่องราวใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นโดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ในสาขาวิชาต่างๆ หัวเรื่องที่เพิ่มเติมนี้บางหัวเรื่องได้แปลจาก Library of Congress Subject Headings ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 10 สำหรับฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นฉบับพิมพ์ครั้งล่าสุดนี้ มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 2532: (ข)-(ง))

1. การพิมพ์

หัวเรื่องใช้ตัวพิมพ์มากกว่าหัวเรื่องย่อ หัวเรื่องส่วนใหญ่ประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

1.1 คำภาษาอังกฤษที่กำกับหัวเรื่อง จัดทำขึ้นเพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเลขหมู่จากคู่มือที่เป็นภาษาอังกฤษ โดยที่คำภาษาอังกฤษที่กำกับหัวเรื่องได้ใช้ตามหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เช่น

กรีฑาประเภทลู่ (Track-athletics)

ทารก (Infants)

1.2 คำอธิบายการใช้ เป็นคำที่บอกขอบเขตการใช้หัวเรื่อง และ/หรือ ความหมายของหัวเรื่อง โดยหัวเรื่องบางรายการได้ให้ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เช่น

กัลปนา หมายถึง ที่ดินหรือสิ่งอื่นๆ เช่น อาคารซึ่งเจ้าของอุทิศ

ผลประโยชน์ให้แก่วัดหรือศาสนา

งานเขียนของเด็ก ใช้กับงานเขียนของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี

งานเขียนของเด็กแต่ละชาติให้ใช้เชื้อชาติตามหลัง

เช่น งานเขียนของเด็กไทย

1.3 รายการโยง เป็นรายการที่จัดทำขึ้นเพื่อช่วยในการพิจารณาเลือกหัวเรื่องที่ตรงหรือใกล้เคียงกับเนื้อหาของหนังสือที่ทำบัตรรายการ รายการโยงมี 2 ประเภทดังนี้

1.3.1 รายการโยงจากคำที่ไม่ใช้เป็นหัวเรื่องไปยังหัวเรื่อง คำที่ใช้เชื่อมโยงสำหรับการโยงประเภทนี้ คือ "ดูที่" เช่น

เครื่องติดต่อภายใน คู่ที่ ระบบสื่อสารภายใน

ค่าน้ำ คู่ที่ การค่าน้ำ

หมายความว่า คำที่ใช้เป็นหัวเรื่องคือ คำว่า "ระบบสื่อสาร
ภายใน" และ "การค่าน้ำ"

1.3.2 รายการโงงภายในได้หัวเรื่อง คำและเครื่องหมายที่ใช้เชื่อมโงง
ภายในได้หัวเรื่องสำหรับการโงงประเภทนี้ ได้แก่

"ดูเพิ่มเติม" ใช้โงงหัวเรื่องอื่นที่สัมพันธ์กันแต่มีเนื้อหาแคบกว่า

เช่น

ดูการค้า

ดูเพิ่มเติม ดูการค้าระหว่างเงิน

บริษัทข้ามชาติ

ดูเพิ่มเติม การลงทุนของต่างประเทศ

บริษัทต่างชาติ

x ใช้โงงคำที่ไม่ใช่เป็นหัวเรื่อง เช่น

ดีเปรสชัน

x พายุดีเปรสชัน

แร่

x แร่ธาตุ

หมายความว่า คำที่ใช้เป็นหัวเรื่องคือคำว่า "ดีเปรสชัน" และ
"แร่"

xx ใช้โงงหัวเรื่องอื่นที่สัมพันธ์กันแต่มีเนื้อหากว้างกว่า เช่น

การค้าผูกขาดของรัฐบาล

xx รัฐวิสาหกิจ

ผลิตภัณฑ์ป่าไม้

xx ผลิตผลจากป่า

2. ประเภทของหัวเรื่อง มี 2 ประเภท ดังนี้

2.1 หัวเรื่องใหญ่ เป็นคำหรือวลีที่กำหนดให้ใช้ได้โดยลำพัง และอาจมีหัวเรื่องย่อยตามหลังเพื่อระบุขอบเขตเฉพาะของหัวเรื่องด้วยก็ได้ หัวเรื่องใหญ่บางหัวเรื่องมีคำขยายเพิ่มเติมในวงเล็บเพื่อแสดงความแตกต่างระหว่างหัวเรื่อง 2 หัวเรื่องที่สะกดเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกัน เช่น

เงาะ

เงาะ (ชนพื้นเมือง)

หัวเรื่องใหญ่บางหัวเรื่องให้ใช้เป็นหัวเรื่องย่อยได้ด้วย เช่น

การใช้เครื่องจักรกล; การศึกษา

2.2 หัวเรื่องย่อย เป็นคำหรือวลีที่กำหนดขึ้นให้ใช้ตามหลังหัวเรื่องใหญ่โดยมีขีดสั้น 2 ขีดคั่น เพื่อให้ระบุขอบเขตเนื้อหาของหัวเรื่องให้เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ประเภทของหัวเรื่องย่อยมีดังนี้

2.2.1 หัวเรื่องย่อยที่แสดงเนื้อหา เช่น การดูแลและสุขวิทยา
ตัวอย่าง

ทารก

-- การดูแลและสุขวิทยา

2.2.2 หัวเรื่องย่อยที่แสดงวิธีเขียน เช่น แบบฝึกหัด
ตัวอย่าง

ภาษาอังกฤษ

-- แบบฝึกหัด

2.2.3 หัวเรื่องย่อยที่แสดงลำดับเหตุการณ์ มักใช้กับหัวเรื่องเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ วรรณคดี และศิลปกรรม

ตัวอย่าง

ศิลปกรรมไทย

-- สมัยเชียงแสน

-- สมัยทวารวดี

2.2.4 หัวเรื่องย่อยที่เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ ซึ่งได้แก่ ชื่อทวีป ภูมิภาค ประเทศ รัฐ เมือง และจังหวัด จะใช้กับหัวเรื่องที่ตามด้วยคำว่า "แบ่งตามชื่อภูมิศาสตร์"

ตัวอย่าง

พุทธศาสนา แบ่งตามชื่อภูมิศาสตร์

-- ไทย

ถ้าเป็นการแบ่งย่อยโดยใช้ชื่อรัฐ เมือง หรือจังหวัด จะต้องลงชื่อดังกล่าวตามหลังชื่อประเทศ

ตัวอย่าง

พุทธศาสนา--ไทย--เชียงใหม่

สำหรับหนังสือหัวเรื่องที่ได้กล่าวมานี้ หนังสือหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันและ Sears List of Subject Headings นับเป็นหนังสือหัวเรื่องฉบับมาตรฐานซึ่งคณะผู้จัดทำหนังสือหัวเรื่องของไทยตลอดจนบรรณารักษ์ในห้องสมุดต่างๆ ยึดถือเป็นเกณฑ์ในการให้หัวเรื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ประเภทของหัวเรื่อง

ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นนี้ พอที่จะสรุปประเภทของหัวเรื่องว่าแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. หัวเรื่องใหญ่ หัวเรื่องประเภทนี้ใช้ตามลำดับได้ทุกหัวเรื่อง หรืออาจใช้ประกอบกับหัวเรื่องย่อยได้ มีลักษณะทางภาษาดังนี้

1.1 คำนามที่เป็นคำเดี่ยว

1.2 คำนามสองคำขึ้นไปเชื่อมด้วยสันธาน "กับ", "และ" โดยที่ "กับ" ใช้เชื่อมหัวเรื่องที่มีเนื้อเรื่องตรงกันข้าม ส่วน "และ" ใช้เชื่อมเนื้อเรื่องของหนังสือที่มีความสัมพันธ์กัน

1.3 กลุ่มคำ ประกอบด้วยคำหลายคำเรียงเรียงเป็นข้อความที่ได้ใจความ

1.4 กลุ่มคำอย่างในข้อ 3 เมื่อนำมาทำเป็นหัวเรื่องแล้วไม่ได้เรียงถ้อยคำตามนั้น หากย้ายที่คำซึ่งประสงค์จะเน้นหนักมาเรียงไว้เป็นคำแรกจึงย้ายคำซึ่งอยู่ข้างหน้ากลับไปไว้ข้างหลัง คำที่บอกเนื้อเรื่องโดยตรง คำดังกล่าวนี้ส่วนมากมักเป็นคำที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า "การ" ที่ใช้นำหน้าคำกริยาให้เป็นคำนาม การกลับคำในที่นี้ใช้เครื่องหมายจุดภาคคั่น เช่น

การก่อสร้างอาคาร เป็น อาคาร, การก่อสร้าง

การใช้ที่ดิน เป็น ที่ดิน, การใช้

1.5 หัวเรื่องที่มีคำอธิบายอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ เช่น

ที่ว่าง (สถาปัตยกรรม)

องค์ประกอบ (ศิลป์)

2. หัวเรื่องย่อย เป็นหัวเรื่องที่กำหนดขึ้นใช้เองตามหลังหัวเรื่องใหญ่เพื่อกำหนดขอบเขตหรือความหมายของหัวเรื่องใหญ่ให้เฉพาะเจาะจงลงไปโดยมีเครื่องหมายยึดถึงคั่นกลาง หัวเรื่องย่อยแบ่งออกได้หลายประเภท ดังนี้

2.1 หัวเรื่องย่อยแสดงวิธีเขียน หรือรูปแบบอื่นๆ ของเนื้อเรื่อง

2.2 หัวเรื่องย่อยแสดงเขตภูมิศาสตร์ ซึ่งได้แก่ ประเทศ รัฐ เมือง ลักษณะภูมิประเทศต่างๆ ฯลฯ

2.3 หัวเรื่องย่อยแสดงยุคสมัยหรือลำดับเหตุการณ์

2.4 หัวเรื่องย่อยแสดงสาขาเฉพาะด้าน

2. ผู้ใช้บริการ

David Judson Haykin (1951: 7-11) ได้ให้ข้อสรุปเป็นแนวคิดขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการกำหนดหัวข้อเรื่องที่บรรณารักษ์ควรคำนึงในการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

1. คำนึงถึงผู้ใช้เป็นหลัก คำกล่าวที่ว่า บรรณารักษ์ขาดความรู้เกี่ยวกับการค้น บัตรเรื่องของผู้ใช้ล้วนเป็นข้อระบุถึงหลักการขั้นพื้นฐานในการทำบัตรรายการและจัดหมู่ทั้งทาง ทฤษฎีและปฏิบัติที่จะต้องคำนึงถึงผู้ใช้เป็นหลัก ส่วนเรื่องที่ต้องพิจารณาอื่นๆ เช่น ความสะดวก และความต้องการที่จะจัดลำดับรายการอย่างมีเหตุผลนั้นเป็นรองจากเรื่องการใช้ค่าและโครงสร้าง ของหัวข้อเรื่องที่กล่าวแล้ว ถ้าบรรณารักษ์รู้หรือคาดการณ์ได้ว่าผู้ใช้จะค้นจากคำใดได้ หัวเรื่อง ที่ใช้ก็จะแสดงถึงความสามารถของบรรณารักษ์ในการเลือกใช้ศัพท์และวิธีใช้ข้อ่างเป็นแบบแผนให้ สสนองความต้องการของผู้ใช้ซึ่งมักจะค้นหัวข้อเรื่องตามหลักจิตวิทยามากกว่าตรรกวิทยา รายการ บัตรเรื่องจะไร้ประสิทธิภาพถ้าค้นแล้วพบแต่รายการโยงมากกว่าค่าที่ตรงกับเรื่องที่จะค้นได้ ดังนั้นการใช้หัวข้อเรื่องจึงต้องคำนึงถึงค่าที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่จะใช้ค้น ส่วนรายการโยงใช้สำหรับผู้ใช้ กลุ่มรองหรือนำไปสู่ค่าที่จะใช้ค้นข้อมูลได้โดยตรง

2. เอกภาพของหัวข้อเรื่อง รายการบัตรเรื่องควรจะรวมหนังสือทั้งหมดที่มีเนื้อหา สำคัญเป็นเรื่องเดียวกันไว้ที่หัวข้อเรื่องเดียวกันไม่ว่าผู้แต่งจะใช้ศัพท์คำนั้นหรืออาจมีการใช้ศัพท์ คำอื่นในโอกาสต่างๆ กัน บรรณารักษ์ควรเลือกใช้ศัพท์เฉพาะด้วยความระมัดระวัง และใช้ให้ ตรงกันทั้งหมดสำหรับหนังสือในวิชาเดียวกันควรเลือกใช้ศัพท์ที่สื่อความหมายชัดเจน และมี ความหมายไม่ซ้ำซ้อนกับศัพท์คำอื่นที่ใช้เป็นหัวข้อเรื่อง แม้ว่าบางครั้งจะต้องระบุความหมายที่ใช้ โดยเปรียบเทียบหรือชี้ให้เห็นข้อแตกต่างจากหัวข้อเรื่องอื่นที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับใกล้เคียงกันก็ตาม บรรณารักษ์ควรชี้แนะผู้ใช้ห้องสมุดที่อาจคุ้นกับคำพ้องความหมาย (Synonym) อื่นๆ โดยใช้การโยง ข้อความ เนื่องจากศัพท์วิชาการคำหนึ่งก็ควรใช้เฉพาะสาขาวิชาหนึ่ง ดังนั้นถ้ามีการใช้ศัพท์

คำหนึ่งมากกว่าหนึ่งความหมาย เช่น ศัพท์วิชาการที่ใช้ได้หลายสาขาวิชา ก็ควรจะมีทางระบุให้ผู้ใช้ห้องสมุดเข้าใจได้ชัดเจนว่า ศัพท์คำนั้นหมายถึงอะไรด้วยการใช้คำอธิบายในวงเล็บ

3. การใช้คำศัพท์ คำที่ใช้เป็นหัวเรื่องจะต้องเป็นคำที่ใช้ทั่วไปโดยเฉพาะการใช้ของกลุ่มผู้ใช้วัสดุห้องสมุดในสาขาวิชาที่ใช้หัวเรื่องคำนั้นระบุ เช่น การใช้หัวเรื่องในห้องสมุดอเมริกันย่อมคำนึงถึงการใช้คำในภาษาปัจจุบันของคนอเมริกัน ตัวอย่างเช่น คำว่า "Allergy" เป็นคำที่แพทย์ทางยุโรปคุ้นเคยดี แต่นักเขียนและผู้อ่านชาวอเมริกันใช้คำว่า "Hypersensitivity" ดังนั้นคำที่เลือกใช้ในรายการบัตรคือ Hypersensitivity สำหรับห้องสมุดอื่นๆ ควรใช้คำที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ส่วนคำที่ไม่ใช้แล้วควรเลิกใช้เสีย เช่น เดิมคำว่า "Consumption" ใช้หมายถึงวัณโรคปอด แม้ตอนต้นศตวรรษที่ 20 "Consumption" ก็ยังเป็นที่ใช้ทั่วไปในวารสารด้านสาธารณสุข แต่คำว่า "Tuberculosis" จะเป็นศัพท์ที่ใช้ทั่วไปในปัจจุบัน และในวรรณกรรมทางการแพทย์

สิ่งดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่การพิจารณาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ (Semantic change) ที่ทำให้บรรณารักษ์ทำบัตรรายการซึ่งคุ้นเคยกับวรรณกรรมในสาขาวิชาเฉพาะ ต้องระมัดระวังต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำที่ได้เกิดขึ้นและนโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหัวเรื่องเพื่อให้รายการบัตรเรื่องทันสมัยอยู่เสมอ เช่น นำหัวเรื่องใหม่ล่าสุดมาแทนที่หัวเรื่องที่ทันสมัยหรือเลิกใช้แล้วและทำรายการโยงจากหัวเรื่องที่เลิกใช้แล้วไปยังหัวเรื่องใหม่ หัวเรื่องเก่าอาจยังคงใช้อยู่หากไม่สะดวกในการเปลี่ยน แต่ก็ควรทำรายการโยงจากคำใหม่ที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่รู้จักกันดีไปยังคำเก่าในรายการบัตร แม้ว่าผลของวิธีการดังกล่าวจะทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงหัวเรื่องที่ต้องการค้นหามากที่สุดได้โดยตรง

สิ่งที่จำเป็น คือ การใช้พจนานุกรมภาษาอังกฤษอเมริกันและพจนานุกรมเฉพาะสาขาวิชาเป็นแหล่งในการให้หัวเรื่อง แหล่งคำศัพท์ที่ทันสมัยที่น่าเชื่อถือที่สุด คือ วารสารเฉพาะสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งอาจจะมีคำอธิบายเกี่ยวกับการใช้คำต่างๆ ในระหว่างผู้เขียนในสาขาวิชานั้นๆ สำหรับผู้อ่านด้วย ในกรณีที่มีผู้เขียนหลายคนใช้คำแตกต่างกันออกไปมากมาย ทางเลือกคือต้อง

ใช้คำที่ใช้กันบ่อยที่สุด บรรณาธิการทำบัตรรายการเชิงระลึกถึงประเภทของผู้ใช้ที่ห้องสมุดให้บริการ
ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมของผู้ใช้ด้วย

4. คำศัพท์ภาษาต่างประเทศ การใช้ศัพท์ภาษาต่างประเทศควรใช้ภาษาได้เงื่อนไข
ต่อไป

4.1) เมื่อเป็นแนวความคิดของต่างประเทศและไม่สามารถใช้คำอื่นให้เป็นที่
น่าพอใจ เช่น Baroque; Nouveau; Renaissance

และ 4.2) เมื่อภาษาต่างประเทศนั้นเป็นคำที่กะทัดรัดกว่า เช่น Chateau;
Entourage; Facettes

5. ความเฉพาะเจาะจงของหัวเรื่อง หัวเรื่องควรเฉพาะเจาะจงพอๆ กับ
ประเด็นสำคัญ (Topic) ที่ครอบคลุมเนื้อเรื่องนั้น กล่าวโดยสรุปหัวเรื่องไม่ควรกว้างกว่า
ประเด็นสำคัญของเรื่อง บรรณาธิการทำบัตรรายการควรให้หัวเรื่องที่มีความเฉพาะเจาะจงสอง
หัวเรื่องที่จะครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องไว้ทั้งหมดคิดว่าที่จะให้หัวเรื่องกว้างๆ เพียงหัวเรื่องเดียว

ความหมายของสถาปัตยกรรม

ความหมายของ "สถาปัตยกรรม" จาก Encyclopedia of World Art

(1972: 627) หมายถึง "ศิลปะและวิชาการแห่งการก่อสร้าง" โดยที่

...เป็นการก่อสร้างที่คำนึงถึงรูปทรง ให้มีเนื้อที่ใช้สอยอย่างเพียงพอและ

ก่อให้เกิดความสะดวกสบายในอันที่จะสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางร่างกาย

และทางจิตใจ โดยยึดถือหลักเกณฑ์ที่จะส่งเสริมให้งานสถาปัตยกรรมเพียบพร้อม

ด้วยคุณค่า 3 ประการ คือ

1. ความสะดวกและเหมาะสมในการใช้สอย

2. ความมั่นคงแข็งแรง
3. ความรื่นรมย์ (Williams-Ellis 1932: 809)

ส่วนการศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบก่อสร้างอาคาร การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมและการออกแบบผังเมือง ดังรายละเอียดของเนื้อหาหลักสูตร สถาปัตยกรรมศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศิลปากรที่รวบรวมไว้ใน ภาคผนวก (ภาคผนวก ก)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย